891.73
T58
OasU

CENTRAL CIRCULATION AND BOOKSTACKS

The person borrowing this material is responsible for its renewal or return before the **Latest Date** stamped below. **You may be charged a minimum fee of $75.00 for each non-returned or lost item.**

Theft, mutilation, or defacement of library materials can be causes for student disciplinary action. All materials owned by the University of Illinois Library are the property of the State of Illinois and are protected by Article 16B of *Illinois Criminal Law and Procedure.*

TO RENEW, CALL (217) 333-8400.

University of Illinois Library at Urbana-Champaign

JUL 31 2004

When renewing by phone, write new due date below previous due date. L162

Digitized by the Internet Archive
in 2016

https://archive.org/details/asyriiskyitsaras00tols

I.

Асирійський цар Асархадон

Льва Толстого.

II.

Чортова корчма

Олекси Стороженка.

III.

Лесь преславний гайдамака

Бориса Грінченка.

IV.

Історія про грецького князя і чудесного лікаря Дубана.

(З тисяча і одної ночи).

Ціна 10 цт.

1915.

Накладом Руської Книгарні

850 Main St. Winnipeg, Man.

I.

Асирійський цар Асархадон

Льва Толстого.

II.

Чортова корчма

Олекси Стороженка.

III.

Лесь преславний гайдамака

Бориса Грінченка.

IV.

Історія про грецкого князя і чудесного лїкаря Дубана.

(З тисяча і одної ночи).

1915.

Накладом Руської Книгарнї

850 Main St. Winnipeg, Man.

891.73
T52
Ou

АСИРІЙСЬКИЙ ЦАР АСАРХАДОН.

Асирійський цар завоював державу царя Лаіля. Зруйнував і спалив усі міста, усіх-же мешканців перегнав на свою землю, військо перебив, а самого царя Лаіля посадив у клітку.

Лежачи в ночи на своїм ліжку, цар Асархадон думав про се, якою смертю карати Лаіля? Нараз почув коло себе шелест і, відкривши очи, побачив старця з довгою бородою і з добрячим поглядом.

— Ти хочеш карати смертю Лаіля? — запитав старець.

— Так, — відповів цар. — Я лиш не придумав ще, якою смертю вкарати його.

— Та-ж цар Лаіль се ти, — сказав старець.

— Се неправда, — відповів цар, — я — то я, а Лаіль — то Лаіль.

— Ти і Лаіль то все одно, — сказав старець. — Тобі лиш видаэть ся, що ти не Лаіль, а Лаіль не ти.

— Як здаэть ся? — запитав цар. — Я ось лежу на мягкім ліжку, довкруги мене покірні мені раби і невільниці, а завтра буду я, як і сьогодня бенкетувати з моїми приятелями, — а Лаіль наче птах сидить у клітці, а завтра буде з висолопленим язиком сидіти на палі і корчити ся доти, поки не здохне, а тіло його буде розірване собаками.

— Ти не можеш знищити його житя, — сказав старець.

UNIVERSITY OF ILLINOIS LIBRARY AT URBANA-CHAMPAIGN

— А як-же се було з тими 14 тисячами вояків, котрих я убив і з їх трупів зложив високу могилу? — відповів цар. — Я живий, а їх нема; значить ся можу знищити житэ.

— По чім се ти знаєш, що їх нема?

— По тім, що я не бачу їх. Головнеж се, що вони мучились, а я ні; їм було кепсько, а менї добре.

— І се також лиш видаэть ся тобі. Ти мучив самого себе, а не їх.

— Не розумію тебе, сказав на се цар.

— А хочеш зрозуміти? — запитав старець.

— Хочу.

— Підійди сюди, — приказав старець вказуючи цареви на ванну повну води.

Цар встав і підійшов до ванни.

— Роздягни ся і війди у ванну.

Асархадон зробив се, що приказав йому старець.

—Тепер, як лиш я пічну ляти на тебе сю воду, — сказав старець, зачернувши в кварту води, — пірни з головою.

Старець наставив кварту над головою царя і цар пірнув у воду.

І як тільки цар Асархадон пірнув, він почув себе вже не Асархадоном, а иншим чоловіком. І ось, чуючи себе тим иншим чоловіком, він бачить себе лежачого на богатій постели з гарною жінкою. Він ніколи не бачив тої женщини, але він знаэ, що се його жінка. Жінка ся встаэ і каже до нього: »Дорогий мій мужу Лаілю, ти втомив ся від праці вчорашнього дня і тому спав довше, як звичайно, але я стерегла твойого спокою і не будила тебе. Тепер же князї очікують на тебе у великій палаті. Одягай ся і ходи до них«.

І Асархадон, розуміючи з сих слів, що він э Лаіль, не дивуэ ся сьому, лиш дивно йому, що він

до тепер не знав сього. Отже встаэ, одягаэть ся і йде у велику палату, де ждуть на нього князї.

Князї низьким поклоном аж до землї витають свого царя Лаіля, відтак встають і на його приказ сїдають перед ним, а найстарший із князїв починаэ говорити про се, що не можна довше терпіти всїх наруг лютого царя Асархадона і треба йти проти нього війною. Але Лаіль не годить ся на се, лиш приказуэ післати до Асархадона послів, щоби його усовістити і каже князям розійти ся. По сїм він іменує поважних людий своїми послами і наказує їм про се, щовони мають переказати цареви Асархадонови.

Покінчивши сї справи, Асархадон, почуваючи себе Лаільом, виїзджає в гори на польованє за дикими ослами. Польованэ повелось. Він сам убиваэ двох ослів і вернувши до дому, бенкетуэ зі своїми приятелями, дивлячись на танцї невільниць.

Другого дня, як звичайно, він виходить на двір, де очікують на нього прошаки, підсудні і убогі, та рішає предложені йому справи. Покінчивши сї справи, він їде знов на улюблену свою забаву-польованє. І сього дня здаєть ся йому самому убити стару львицю і захопити її двоє львинят.

По польованю він знова бенкетує із своїми приятелями, забавляючись музикою і танцями, а ніч проводить з улюбленою своєю жінкою.

Так живучи, проводить він днї і тижнї, очікуючи повороту своїх послів висланих до того царя Асархадона, котрим він був перше.

Посли вертають аж за місяць з відрізаними носами і ухами.

Цар Асархадон казав переказати Лаільови, що се, що зроблено з його послами, буде зроблено і з ним, коли він зараз не пришле на окуп визначену суму срібла, золота і кипарисового дерева та не приїде сам поклонити ся Асархадонови.

Лаіль, що був перше Асархадоном, знову скликає князів і нараджує ся з ними просе, що треба робити. Всї кажуть одноголосно, що треба, неочікуючи нападу Асархадона, йти на нього війною. Цар годить ся на се і стаючи на чолї війська, іде в похід. Похід тягне ся 7 днів. Кождого дня цар обїздить військо і розбуджує хоробрість у своїх вояків. На осьмий день його війська сходять ся з військами Асархадона серед широкої долини на березї ріки. Війська Лаіля хоробро бють ся, але Лаіль, що був перше Асархадоном, видячи, що вороги наче муравлї збігають ся з гір, заливають собою долину і перемагають його війська, кидаєть ся в своїй колясї в середину битви, пробиває і рубає ворогів. Але війська у Лаіля на сотки, а у Асархадона — на тисячі, і Лаіль чує, що він ранений, та що беруть його в неволю.

Девять днів іде він з иншими невольниками закований серед вояків Асархадона. На десятий день приводять його в місто Ниневію і замикають в клїтку.

Лаіль терпить не стілько від голоду і ран, кілько від сорому і від розпуки та свого безсиля. Він почуває себе безсильним відплатити ворогови за все зло, котре він терпить. Одно що він може, се те, що не дасть приводу своїм ворогам радїти його терпінями. Він твердо постановив, мужно, без нарікань зносити все те, що з ним буде.

Двайцять днів сидить він в клїтцї, очікуючи кари. Він бачить, як відводять на місце страченя його рідних і приятелїв. Чує стогони караних; одним з них відрубують руки і ноги, а з других живцем друть шкіру, але він не оказує нї трівоги, нї болю, нї страху. Бачить, як пахолки ведуть його любу жінку в кайданах. Він знає, що ведуть її за невільницю до Асархадона. І він переносить се без жалю.

Та ось два кати отвирають клїтку і затягнувши йому ременем руки за спиною, підводять його до заллятого кровію місця кари. Лаіль бачить острий скровавлений паль, з котрого що йно зірвали тїло померпого на нїм приятеля Лаіля. Лаіль догадуєть ся, що паль сей освободили для його страченя.

З нього знїмають одежу. Лаіль жахаєть ся глянувши на худоту свойого, колись сильного, гарного тїла. Два кати підхоплюють се тїло за худі рамена, піднїмають і хотять опустити на острий паль.

— Зараз смерть, загибіль, — думає Лаіль і, забувши свою постанову видержати мужно в спокою до кінця, він, ридаючи, молить о помилуванє Нїхто не помилує його.

»Таж се не може бути, думає він, — я мабуть сплю. Се сон«. І він силкує ся, щоби пробудити ся. — Адже я не Лаіль, я Асархадон, — думає він.

Ти і Лаіль, ти — і Асархадон, — чує він якийсь голос і почуває, що траченє починаєть ся. Він скрикує і в тій хвилї висуває голову з води. Старець стоїть над ним, виливаючи йому на голову з кварти останок води.

— О, як я страшно змучив ся! І як довго! — каже Асархадон.

— Де там довго, — мовить старець. — Ти що йно пірнув і в тій хвилї назад висунув голову з води. Чи ти зрозумів тепер?

Асархадон нїчого не відповідає лиш з страхом дивить ся на старця.

— Чи зрозумів ти тепер? — питає далї старець. — Се ти і ті жовнїри, котрих ти поубивав — се ти також. І не лиш жовнїри, але і ті звірі, котрих ти убивав на польованю і пожирав на своїх бенкетах, були також — ти. Ти думав, що житє лиш в тобі, але я стягнув з тебе заслону обману і ти по-

бачив, що ділаючи зло иншим, ти чиниш його і собі. Житє одно у всім і ти проявляєш в собі лиш частину сього одного житя. І лиш в сій одній частині житя, в собі, ти можеш поліпшити, або погіршити, побільшити, або поменшити житє. Уліпшити житє в собі ти можеш лиш сим, що будеш руйнувати перегороди, що відділюють твоє житє від инших сотворінь, будеш уважати инші сотворіня собою і любити меш їх. Знищити житє у инших сотворінь се не в твоїй власти. Житє убитих тобою сотворінь щезло з твоїх очий, але не знівечилось. Ти думав продовжити своє житє і вкоротити житє иншим, але ти не в змозї сего зробити. Для житя нема нї часу, нї місця. Житє — хвилина і житє — тисячі літ, і житє твоє і житє всїх видимих і невидимих істот світа — однаково рівне. Знівечити житя і переинакшити не можна, тому, що воно лиш одно є. Все проче лиш нам видаєть ся.

Сказавши се, старець зник.

На другий ранок цар Асархадон приказав увільнити Лаіля і всїх забраних в неволю, та заперестав карати смертю.

На третїй день він прикликав до себе свойого сина Ашурбаніпала і передав йому царство, а сам пішов з разу в пустиню, роздумуючи над тим, про що довідав ся від таємничого старця. А потім почав він ходити у видї мандрівника по містах і селах, проповідуючи людям, що житє одно і що люди роблять зло лиш собі, коли хотять чинити зло иншим сотворіням.

З російського переклав

А. Веретельник.

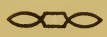

Чортова корчма.

(Антону Андрієвичу Глушановському).

Раз походом із курської ґубернії в херсонські степи, переправившись через Дніпро, прийшов наш штаб на днівку в село Сведовок. Село розкинулось у долині а кругом оточували його високі гори, вкриті відвічним лісом. Мені сказали, що в лісї богацько валюшнів, і я, на другий день, пішов полювати. Щоб не заблудити ся в гущах, я узяв з собою хазяйського сина, парубка по двайцятому року; думаю собі: проведе, а часом як встрелю на плесї качку, то буде кому й витягти. В лісї валюшнів здіймалось до біса, так за гущиною не зручно було стріляти; от ми, пообідавши у лісничого, вибрались із нетрів ік Дніпру, щоб пополювати ще на качок та куликів.

Вже над вечір, як став стухати жар, повертались ми у село луговиною. Не доходячи зо три верстви до села, побачив я на горі велику руїну мурованої будови. Сонце сиділо і огненним промінням освічувало темні мури, а за ними наооколо чорнів ліс.

— Що се за руїна? — спитав я парубка.

— Се »Чортова корчма«, — відказав парубок.

— Як чортова?

— У сїй корчмі колись, давно вже, шинкували чорти, тай досї що року перед різдвом бенкетують тутечки з відьмами.

— Хтож бачив як вони бенкетують?

— Були такі, що бачили, тай розказували тим, що не бачили.

Я зійшов на гору, щоб оглядїти руїну. Корчма була стародавної будівлї: широкі стїни й покої під зводами. В першому покою, на камяному помостї, було розкидане скло від битих фляшок, кістки; а біля розваленої груби лежала кабиця, багацько битих горшків і купа попелу з вугіллям. Видко було, що тутечки ще не так давно щось готували і добре гуляли.

— Так, так, — сказав я, — бенкетували, тільки не знаю хто: чи люди, чи чорти?

— Комуж більш і товктись тутечки, — відказав парубок, — як не чортам! Яка нечиста мати понесе сюди чоловіка!

— Розкажиж менї, хто довідав ся, що в сїй корчмі шинкували чорти? Як про се розказують?

— От, як про се розказують старі люди, — почав парубок. — Ще за часів Сїчи, недалечко від сїєї корчми доживав віку старий запорожець. Мав він хату на дві половини, на однїй, у світличцї, сам жив, а на другій жила бабуся, що його доглядала і годувала. Запорожця того всї поважали, бо дуже добра і чесна була людина; не гнула перед ним кирпи і старшина, ходили до його і прості люди, деколи заходили й Татари (бо й по татарськи знав) і Жиди; та він і чортів не цурався: — інколи й біси до його навертались, то він було розпитує їх і бавить ся з ними.

— Раз, перед різдвом, тільки що вернув ся він із всеночної, чує — щось шкряба біля дверий. Запорожець думав, що кітка, тільки відчинив, а в хату шасть чорт: хука в лапки і гуля халяндри, бачите — дуже приморозило, так чорта проняв циганський піт.

»Тай змерз же!« каже чорт, »такий мороз, що аж очи злїпають ся! Будьте ласкаві, добродїю, пустїть погріти ся« .

»Грій ся, вражий сину«, каже запорожець, поскубши тихенько за вухо чорта.

»Спасибі вам, добродію, — каже чорт, »за вашу ласку«. Тай сів біля грубки.

»Відкіля се«, спитав запорожець, »нечиста мати тебе принесла?«

»Здалека», — каже чорт, »аж із того краю світа!«

»Щож ти там робив?« — спитав старий.

»Звісно що«, — каже чорт, »іскушав людий. Щож нам чортам більше й робити!..«

»І не обридне вам», — каже запорожець, »чорт-батька-зна-чого блукати по світу! Пораб уже вам і вгамувати ся...«

»Е, добродію«, — каже чорт збіднівшись, »не наша сила, не наша й воля: — і в нас є старшина, сиріч начальство... треба бачите, слухати ся; скачи враже, як пан каже. А то який би його біс оттак і по світу товк ся! Подивіть ся лишень на мене: гасаючи, всї кіхтики на лапах попротирав, і шерсть по боках повилазила!... Та ще колиб ви знали, що вони вагадують тамечки в пеклї:понастроювали скрізь тих шинків, корчем, запроваджують бенкети, ігрища, гоцаки, тропаки, гопаки!...«

»Невелика ще біда», каже запорожець, »із тих шинків, корчем і ігрищів: прийде чоловік у шинок, випє собі на здоровля чарку горілки, зїсть оселедець-другий; зберуть ся на празник або в неділю парубки та дївчата, погуляють собі, потанцюють, а деякі спарують ся й одружать ся...«

»Колиб так», — каже чорт,«то нїчого булоб й казати; а то хоч би і в сїй корчмі, що біля вас... чи ви знаєте, добродію, хто там шинкує?...«

»Казали — якийсь Жид!« — каже запорожець.

»Який вам Жид!« — відказав чорт, зареготавшись, »наш таки чорт, та ще й з Київа відьми налїтають«.

»Глянь!« — каже запорожець, »не знав я сього, а тоб пішов подивити ся!.. А тиж, чорте, — пита, »що там робиш?«

»Що я роблю?.. Танцюю« — каже чорт; сьогоднї важний задамо бенкет, і музика таки наша пекельна буде, а вже які відьми із Київа назлїтатають ся, на віки гарні! Приходьте, добродїю, до нас, побачите як я буду танцювати гопака і гоцака!«

»Пішов би«, — відказує запорожець, »так нікомуж мене провести, старий вже з біса став...«

»Яж вас проведу«, — каже чорт, »разом і підемо«.

»Добре!« — каже запорожець, »побачимо, як там у вас, у чортів, люди бенкетують«.

— Виголивсь запорожець, одяг червоний жупан із вельотами, що пообшивані брузументами, обувсь у чоботи сапянцї, підперезав ся шалевим поясом, причепив шаблюку, і вусів не забув навапсити, та взявши чорта за хвіст, і пішов у корчму. Як зблизились ік корчмі, приглянув ся запорожець — аж перед ним не чорт уже, а парубок у чорному кобеняку, підперезаний червоним поясом, у смушевій шапцї; і вже тримав його не за хвіст, а за кобеняк.

Увійшов запорожець у корчму, дивить ся — народу повнїсїнько як у церкві; по всїх лїхтарях позасвічувані свічки: дарма, що шабашкові, а палають неначе воскові в ставниках. Тільки вгледів арендар запорожця, зараз і підскочив до його з фляшкою.

»Мозе пан добродзїй», — каже, »позволї килїшек ґданської вудки?«

»Всип«, — каже запорожець, »побачимо, що там за ґданська!«

—Випив запорожець — аж зацмокав: така кріпка та смачна

»Мозе сце«, — каже орендар, »пан добродзій позволї килїшек?«

— Випив запорожець і другу, якось йому повеселїйшало, неначе помолодшав. А тут як ушквар рять музики джинжируху! — тай гарнож грали, матери їх лихо: скрипка так і виспівує, бубони і гудуть гуркотять, цимбали мов дзвоники дзвонять. Як почув старий так аж жижки в його затрусились, самі ноги затупотїли. Зараз і почали танцювати. Дївчата такі гарні, одна в одну. Пішов у танець і той чорт, що привів запорожця. Знатно танцює, гаспидів син! Не вдержавсь і старий, ну, й собі по запорожськи і викрутасом, і вихилясом, цокотить підківками, вистрибує, ноги вище голови піддирає. Парубоцтво й дївчата кругом обступили, дивують ся на чорта вже не дивлять ся. Танцював старий, поки в його духу не захопило. А тут де, не взявсь орендар із фляшкою і знов до його.

»Мозе пан добродзій позволї килїшек вудки?

— А запорожцю того тільки й треба; випив, трошки віддихав і зно в пішов із чортом козачка. Як натанцювались, повів чорт старого по других покоях. Увійшли в один, усе парубки та дївчата, сидять собі парками; розмовляють і чоломкають ся. Увійшли у другий, аж там грають у карти: на столї грошей, мідні й срібні, а кругом стола людий-людий: були між ними і з сивими чубами... Не счув ся запорожець як і сам став грати. Здали карти раз, в друге — вже й таляра програв! Що за біс! думає собі, — у одного чоловіка усе тузи. Коли зирк, аж він виймає з кишенї карти. Запорожець черк його по пиці, а той старого за груди.

»Е, нї«, — гримнув запорожець, »пострівай, роби що небудь одно, коли шахруєш, так і шахруй, а я почав тебе бити, так і буду товкти!« — Та і в друге йому затопив.

— Той ґвалту; відкіля нї взявсь орендар. до запорожця, як крикне:

»За сцо ви бєте моїх гостий?... Ми вас прозенемо з компанії!..« —

»Мовчи чорте«, — гримнув запорожець, »зась тобі до людий, знай своє пекло!..«

»Який я цорт«, — відказує орендар, »я чесний єврей!«

»Брешеш«, — каже запорожець, »от як стягну з тебе жидівські галанці, тай відотну тобі хвіст, щоб знав як приймати шахраїв до гурту!...«

— А чорт, що привів запорожця, смик орендаря за шляфрок.

»Хто сахрує, хто?« — загугнів орендар; неначе й не знає хто.

»Ась хто«, — гримнув запорожець, та знов черк по пиці шахрая.

— А орендар до його:

»Як ти осміливсь ошукувати пана добродзія«. Далї каже другим: »Забирайте, панове, його гросі і зенїть з карчми!.. Я приймаю тільки цесних людий!«

— Духом розхапали гроші, женуть шахрая в потилицю, а жид до запорожця з фляшкою.

»Мозе пан добродзій позволї килїшек вудки?«

—Частує запорожця, а тут прибігли дві дївчини, такі гарні, певно відьми: білі, повні, щоки горять, очи як зірочки яснїють; втомились танцюючи, так повні груди так і піднїмають ся до гори. Вхопили старого під руки тай повели.

»Потанцюйте ще, добродїю«, — просять, — »люди кажуть, що мабуть чорти у вас сидять у чоботях«.

»А може й сидять«, — каже запорожець, »бо чорт мене обував«.

—Знов пішов гайдука садити, так за відьом і держить ся; на силу вже чорт вивів його з корчми Сказано: запорожська натура і байдуже йому: з яким би не гуляти!.. Повів чорт запорожця до до-

му; на силу диба неборак: дуже таки втомив ся, обома руками держить ся за хвіст, аж стогне сердешний чорт. Як дійшов старий до своєї господи, попрощав ся з чортом, тай став стукати у двері. Відчинила бабуся, світить, а запорожець до неї, ну її обіймати та до серця тулити, а баба від його. трохи каганця не впустила.

»Бог із вами, добродію, що се ви робите, чи ви не здуріли?«

— На силу його утихомирила і положила спати. На другий день прокинув ся запорожець, дивить ся — бабуся стоїть коло його ліжка.

»А що«, — спитав запорожець, »чи вже благовістили до церкви?«

»Де вам благовістили!« — каже баба, добрі люди вже й пообідали; я вже думала, чи не заснули ви на віки вічні!«

Як схопить ся запорожець, як крикне:

»Ну, не бісовогож тобі сина й чорти! Чого гаспиди наробили: на різдво не довелось менї в церкві бути й Богу помолити ся! Нї«, каже, »сього не можна... Як таку волю їм дати, то вони всїх людий з пантелику зібють; мабуть не я один опізнивсь до церкви!...«

— Одяг ся і пішов до попа, розказав йому все як було, зібрали мірян, порадились, тай рішили: спалити діявольську корчму. так хоч і спалили, а всеж таки що року, перед різдвом товчуть ся і бенкетують тутечки чорти й відьми. Як бачите, - нїхто й цегли не бере на печі, боять ся. Так ся анахтемська руїна мабуть буде стояти аж до кінця світа!...

— Добре, — додав парубок, — що тодї були на світї такі люди, як оцей запорожець, що розказую; було кому й довідать ся, що шинкують чорти; а теперички кождому байдуже...

Лесь

преславний гайдамака.

Гей, у Луцьку, славнім місті,
Там зійшлось не сто, не двісті,
А збирав ся люд увесь:
Подивитись кожен хоче,
Як то смерти тут доскоче
Гайдамака славний Лесь,

‡ ‡

Вже збудовано й помости,
Де дають страшної хлости,
Кат з сокирою стоїть;
Круг помосту, — то не жарти! —
Вояки пильнують варти —
Шабля в кожнього блищить.

‡ ‡

Бакаляри і рахмістри,
Инші лавники й бурмістри
З патерицями в руках;
Швець зірвавшись од роботи,
Недошиті кинув боти, —
Поспішає так, що страх!

І дівчата полохливі,
Молодиці уродливі
І перекупки міські;
Мов метелик між квітками —
Між дівоцтвом і жанками
Вють ся жевжики меткі

‡ ‡

А в передній самій лаві
Страх моторні і цікаві
Дівка Хима й жіночки.
І про Леся, що він злючий
І рудий і поганючий,
Їх лепечуть язики.

‡ ‡

Хима, дівка соромлива,
Додає й свого ще дива:
»Кажуть, кров людськую пє!..
Бо як їсти сяде тільки, —
Джура крови — не горілки
Повний кухоль подає«.

‡ ‡

— » От собака! От катюга!« —
Верещить одна і друга . . .
Аж ураз гукають: »Цить!«
Вся жінота понїміла!
Бий тебе небесна сила! —
На помості Лесь стоїть.

Стан високий, вус козацький,
Чорні брови і юнацький
Погляд сміливий, палкий:
Так тим поглядом проймає
Мов у душу зазирає,
Мов звеліти хоче їй.

‡ ‡

От як люди набрехали!...
А пан возьний взяв шпарґали
Та й почав читати з їх,
Що сей Лесь є гайдамака,
Престрашенний розбишака,
Наробив гріхів тяжких:

‡ ‡

Розбивав панів добреньких,
Убивав ксьондзів святеньких,
Забирав жінок, дівчат
І за сеє по статуту
Тую »голову зопсуту«
Відрубати має кат.

‡ ‡

»Раз на світ родила мати, —
Тільки раз і помирати!« —
Лесь як гримне у той час:
»Прощавайте, громадяне!..
Ну, катюго! сили стане,
Щоб утяти шию враз?«

Нахилив ся до колоди,
Кат сокиру в гору зводе...
Щось тоді як закричить!
Оттакого ще вам дива:
Хима, дівка соромлива,
На помості вже стоїть.

‡ ‡

»Пострівай, катюго клятий!...
За дружину Леся взяти
Хочу я... його пустить!«....
Вся громада заніміла
З дива Химиного діла,
Кат не знає що робить.

‡ ‡

Але возьний анї гадки:
Артикули зна й порядки
І рече судовий пан:
»Коли дівчина уцтива
Взять забійцю, милостива,
У малженський схоче стан, —

‡ ‡

То і право, і статути
Нам велять те слово вчути
І декрет такий вчинить:
Зараз їх обох узяти,
Швидше в церкві повінчати
Та й на волю відпустить«.

Кат сердитий зажурив ся,
Люд, зрадївши, звеселив ся,
Хима рада, аж скака!
Лесь поглянув на дївчину —
Запалясь... »А скинь хустину:
Гляну — дївчина яка«.

‡ ‡

Хустка впала. Та й негарна!...
І руда, і нечупарна,
Ще й кирпатий ніс чудний...
»Як такую взять почвару, —
Краще вже приймати кару...
Кате! гей, рубай мерщій!«

‡ ‡

Гуп сокира на колоду!...
Крик озвавсь серед народу...
Покотилась голова...
Кат радіє, звеселившись,
Люд похнюпивсь, зажуривсь,
Хима пада й зомлїва.

‡ ‡

Ой за Луцьком, містом славним,
Та й звичаєм стародавним
Поховали козака:
Там долина — гей широка,
Там могила — гей висока,
Гей висока і стрімка!

Вітер віє по долині,
Розхиляє лист калини,
Що у Леся в головах;
І сїда орел крилатий
На могилї спочивати,
Налїтавшись по степах.

‡ ‡

Сяє з неба сонце ясно,
І цвите калина красно,
А красу козак любив!...
Добре там йому лежати:
Все прибралось в пишні шати,
Соловейків чути спів...

Борис Грінченко.

ІСТОРІЯ
про грецкого князя
І ЧУДЕСНОГО ЛЇКАРЯ ДУБАНА.

(З тисяча і одної ночи).

Над одним перським князївством в державі перській панував князь, що походив з грецького роду. Він був заражений проказою. Лїкарі, що його лїчили, вже не мали нїяких средств, котрими моглиб його вилїчити. Якраз тодї случайно навинув ся лїкар іменем Дубан.

Лїкар Дубан учив ся лїчити з книжок грецьких, перських, арабських, латинських, сирійських, турецьких і гебрайських. Він був незвичайно проворний і розумів ся знаменито на всяких зелах та корінях, тому і приготовляв такі навіть лїкарства, яких не було у тих книжках, Коли довідав ся про недугу великого князя і що нїякий лїкар не може його вилїчити, убрав ся як міг найлїпше, та виєднав собі у князя послуханє.

— Великий князю! — промовив лїкар— я чув, що нїякий до тепер лїкар не може ваше Величество вилїчити з прокази, то я, наколи ваше Величество не погордить моїми лїкарствами, обовязую ся сам вилїчити!

Коли великий князь се почув, відповів лїкареви так:

— Коли ти є так певним, що мене вилїчиш з прокази, обіцяю тебе і твоїх наслїдників збогатити, а крім того будеш моїм найблизшим повірником — але уважай, що не смієш менї давати пити анї прикладати ніяких лїкарств!

— Можу і так вилїчити ваше Величество — відповів лїкар — і докажу се при помочи Бога, а завтра пічну лїчити!

Лїкар Дубан пішов сейчас домів і зробив пилаток (пилаток значить — гра, при котрій через перстень перекидуєсь галку, а також так зовесь сама гра), в нутрі від рукояти вигнутий і наповнив його зелами, які уважав взяти, щоби вилїчити прокаженого князя. Також приготовив деревляну галку і з тим всім другого дня пішов до князя, упав перед ним на колїна, після східного звичаю, і поцїлував землю на знак покори та підданства. Потім встав і прикладаючи ліву руку до грудий, поклонив ся великому князеви тай так говорить:

— Великий князю! Є конечною річию, щоби ваша Високість сїли на коня і поїхали на площу де грають в пилаток.

Князь послухав ради лїкаря, коли князь станув на місцї гри, лїкар прийшов до нього і дав йому деревляну кулю, котру приготовив.

— Ваше Величество, — каже лїкар — забавляйте ся тою грою, кидайте тою кулею доти, поки руки і тїло вашого Величиства не спотять ся. Коли лїкарство, яке в нутрі сеї кулї я замкнув, розігрієсь від руки вашої Високости, тодї доперва пічне дїлати воно на цїлім тїлї. А як ваша Високість втомить ся, тодї треба покинути гру, бо у тій

хвилї лїкарство поможе. Тодї зараз треба вернути до палати, піти до парнї, натирати і вмивати добре своє тїло — а опісля покласти ся спати. Другого дня ваша Високість почують ся зовсїм здорові.

Великий князь взяв пилку, їздив на кони, кидав та ловив деревляну кулю через перстень (обруч) а дворяни помагали йому у тій грі, та віддавали йому кулю, коли він хибив. Така гра тревала досить довго, так, що руки і цїле його тїло покрило ся потом. Таким чином розігріте лїкарство почало на проказу дїлати. Тодї князь заперестав гру, вернув у палату, прийшов до парнї та вчинив все те, що лїкар наказав. На другий день князь вставши, здивував ся, серце його наповнилось радістю, бо проказа уступила, а тїло стало вже таке, як би прокази нїколи перед тим не було. Князь вбрав ся і пішов до кімнати, де принимав на послуханю своїх підданих. Тут зійшли ся також і дворяни великого князя, що хотїли з цїкавости довідати ся, чи новому лїкареви удаєсь лїченє? Коли побачили, що їх князь зовсїм здоров, усї сердечно утїшились.

Тодї увійшов до тої кімнати також лїкар Дубан і хотїв упасти перед великим князем на лице. Коли побачив се князь, прикликав його до себе, велїв сїсти біля себе, дякував йому за вилїченє перед зібраними, та разом з ним засїв до стола. Не на тім кінець, бо коли зібрані мали опустити княжу кімнату приказав скарбникови виплатити лїкареви зі свого скарбу тисячу цекінів і вбрати в

богату дворянську одіж. Опісля також нагороджував його щедро ріжними добродійствами.

Треба знати, що великий князь мав при собі великого везира (президент міністрів, що був при тім начальником військ), чоловіка незвичайно ласого, завидного та склонного до всяких проступків. Великий везир гнївав ся і не міг дивитись на се, що великий князь так щедро обдаровує лікаря. Тому він старав ся позбавити лікаря ласки у великого князя. Одного разу прийшов везир до великого князя і сказав, що має йому виявити одну велику тайну. Коли великий князь поспитав його, що се має бути, везир почав розказувати таке:

— Ваше Величиство! На велику заносить ся небезпеку для володаря, коли володар віддаєсь опіці такому лікареви чужинцеви, котрого вірність не є певна і досвідчена. А ваше Величиство обсипує його добродійствами не знаючи про те, що лікар Дубан є поганим зрадником! Бо в якій иншій цїли він вкрутив би ся на сей двір як не на те, щоби ваше Величиство позбавити житя?

— Звідки про се знаєш і що менї тут балакаєш? — спитав гнївно князь. Уважай собі, ти говориш з князем, тому говори правду, бо в те, щось сказав, не можу вірити!

— Ваше Величиство! — Відповів везир — я о тім добре знаю і се хотїв сказати, щоби ваше Величество не довіряли тому чоловікови. Звернїть, ваше Величество, на се свою увагу, коли ще доси сего не учинилисьте; бо ще раз кажу вам, що не для того прийшов тут яко лікар Дубан з Гре-

ції, котра є його вітчиною і не чого иншого вкрутив ся на двір вашого Величества, як лише, щоби сповнити свій злочинний намір, про котрий я говорив.

— Ні, се немислиме, везире, — перебив йому князь. — Я переконаний, що сей чоловік, котрого ти уважаєш за зрадника, є найчеснійшою і гарною людиною і тому не має на світї чоловіка, милїйшого менї над него. Знаєш сам, яким лїком, а радше чудом вилїчив мене з прокази. Наколи би хотїв відібрати менї житє, то чомуж би давав менї його. — Вистарчило би, як би лишив мене у моїй недузї, а тодї неминуча смерть мене чекала, бо житє моє в половинї вже було знищене. Не підсувай менї отже несправедливих підозрінь, бо я місто, щоб тобі повірити, ще нинї призначую сему великому чоловікови тисячу цекінів місячної платнї, котру буде побирати до кінця свого житя. Бо, хоч би подїлив ся з ним всїми моїми скарбами і цїлою моєю державою, то ще не потрафив би я винагородити йому сего, що він учинив для мене. Однак знаю я добре, до чого ти зміряєш: його чесноти викликують у тебе заздрість, але безуспішні твої заходи. Памятаю я гаразд, як то сказав один везир свому князеви Синдбадови, хотячи відвести його від вироку смерти на свого сина...

— Ваше Величество, даруйте менї мою смілість, та роскажіть ласкаво, що то сказав сей везир князеви свому Синдбадови, хотячи намовити його, щоб не казав сина убивати?..

Грецький князь прихилив ся до просьби свого везира і таке розказав йому:

— Сей везир, що вже не раз радив князеви Синдбадови, щоби не вірив скаргам мачохи і не робив так, щоби потім мав сего жалувати, розказав йому таку подію.

Один чоловік мав чудово гарну жінку, котру так горячо любив, що ніколи не зводив її з очий, о скільки позволяло йому на се його занятє. Коли раз важні справи змушували його віддалитись від жінки, купив сей чоловік папугу, котра не лише говорила, але вміла також оповісти про все, що лише при ній діяло ся. Опісля примістив її в клітці та віддав жінці, просячи її, щоб в часї подорожи держала папугу в своїм покою та опікувалась нею. Се зробивши, виїхав.

Коли вернув сей чоловік домів, сейчас став питати папугу про все, що діялось в часї його неприсутности. Послушна птиця розказала йому много таких річий, за які дійсно мусїв сей чоловік жалуватись на свою супругу. З початку гадала жінка, що зрадила її невільниця, однак довідалась, що причиною сих сплетень була папуга.

Тоді постановила жінка пімститись на папузї, а рівночасно відвернути від себе підозріня. Коли одного разу муж виїхав на цїлий день, вона велїла одній своїй невільниці обертати під клїткою жорна, а другій кропити водою на подобу дощу з верху клїтки, третій пересувати перед папугою зеркало, в лїво і право при блеску свічок.

Коли на слїдуючий день вернув муж і питав ся папуги, що діялось підчас його неприсутности, сказала папуга: »Мій любий пане! — громи, дощ, та блискавиці так менї цїлу ніч докучали, що ле-

двим могла видержати.«. Муж, котрий знав, що ми нулої ночи не було жадної бурі, повірив, що папуга ніколи правди не говорить. Розсердивсь отже і убив папугу. Доперва пізнійше дізнав ся муж від сусідів, що правду говорила папуга про його жінку і тому дуже жалував, що убив папугу...

Коли грецький князь скінчив оповіданє про папугу, сказав:

— Так і ти намовляєш мене проти лікаря Дубана, котрий тобі нічо не винен, однак я не послухаю тебе, щобим опісля не жалував, як сей муж, що забив папугу.

— Ваше Величество, смерть папуги мало що значила і знаю, що не довго жалував її пан. однак чиж тому, що заходить обава покараня невинного, не можна видати на нього засуду смерти? Чиж не досить, що оскаржують його о наставанє на Ваше житє? Бо де ходить о заобезпеченє житя монарха, там звичайно підозрінє може служити правним доказом. Я однак не руководжусь ненавистю лише старанєм про ваше забезпеченє, колиж воно не на місці, то узнаюсь сам гідним кари. Що до Дубана, то нехай ваше Величество бережеть ся його тому, що з певних жерел знаю, що він є шпіон, який настає на Ваше житє. Правда, він хвилево вилічив Вас, однак хто знає, чи сей лік не покажесь в невдовзї шкідливим.

Сї слова захитали первісну гадку князя. Повний страху говорив він:

— Справдї везире се дуже можливе, про що говориш і що сей лікар дійсно міг прийти тут, що-

би відобрати менї житє. Про се треба би роздумати...

— Найлїпшим средством на се є післати сей час по лїкаря Дубана і коли лиш прийде, кажи відрубати йому голову....

— Добре говориш, відповів князь, — при чім казав прикликати лїкаря. — Знаєш, спитав князь, зрівши його, пощо я закликав тебе?

— Нї, ваше Величиство, однак прошу обявити менї свою волю.

— Казав я прикликати тебе тут, щоб позбути ся тебе.... відрубати тобі голову...

— Щож завинив я, ваше Величество і чим заслужив на смерть? — питав наляканий лїкар.

— Тим — відповів князь, — що в послїдній хвилї дізнав ся я, що ти є зрадником і настаєш на моє житє.

Тодї зачав благати його лїкар, щоб мав над ним милосердє, однак на дармо. А коли вже анї його просьби анї просьби дворян, котрі просили за ним, не помогли, коли вже кат з добутим мечем стояв над ним, звернув ся лїкар ще раз до князя та просив його, щоб перед смертію позволив йому попращатись з ріднею, та роздати знакомим свої книги, між тим одну дуже важну книгу хотїв би подарувати також князеви.

— А чомуж та книга така цїнна? — спитав князь.

— Тому, ваше Величиство, що в книзї тій є чимало цїкавих річий, а найцїкавійшою се, що коли вже менї відрубають голову, тодї, коли ваше Величество схочете отворити сю книгу і на шестій

карті третий вірш з гори прочитати, тоді голова моя буде відповідати на всї завдані вами питаня...

Зацїкавлений сим князь відложив сю смерть до слїдуючого дня. Слїдуючого дня окружений товпою цїкавих, прийшов Дубан і приніс велику книгу, котру подав князеви, просячи ще раз о помилуванє. Однак даремні були його просьби. На даний знак голова його упала під мечем ката.

Коли упала голова лїкаря у велику миску, отворила очи і так промовила: »Розложіть, князю, мою книгу!« — Король отворив книгу, і щоб легче роздїлювати клеючі ся картки, прикладав палець до уст, щоб змочити його слиною. І так довго перевертав картки сеї книги, мачаючи палець в слинї, аж почала дїлати отруя, якою напоєні були картки книги.

Коли постерегла голова Дубана, що князь не забаром умре, сказала: »От тобі, жерстокий нагорода за твою невдячність, за се, що повірив негідним донощикам! Смерть твоя була волею Всемогучого, котрий скорше чи пізнїйше карає несправедливих володарів, так як чесних нагороджує!«

Ледви уста Дубана скінчили сї слова, легковірний князь упав на землю без житя.

ЧИТАЙТЕ

найбільшу і найпопулярнійшу руську часопись в Канаді, засновану 12 років тому назад і найбільше розповсюднену від океану до океану

„Канадийский Фармер“

Читачі знайдуть в ній всї найважнійші канадійські і загальні новини і богато ріжних цікавих артикулів.

Оголошеня в Канадийскім Фармері суть найліпшим посередником між купцями а Українцями в Канаді.

В „**Канадийскім Фармері**“ найдете інтересні поучаючі статї, гарні оповіданя, дописи з ріжних околиць, новини зі світа, вісти з старого краю, як також дещо смішного.

Кождий писменний Українець повинен запренумерувати собі „КАНАДИЙСКИЙ ФАРМЕР“ коли хоче поліпшити свою долю.

„КАНАДИЙСКИЙ ФАРМЕР“ виходить що тижня і коштує: в Канаді річно $1.50, до старого краю і Споя. Держав річно $2.00.

Гроші висилати через **„money order“, „postal note“** або в реґістрованім листї на адресу:

„CANADIAN FARMER“

BOX 3656.

WINNIPEG, - - MAN.

UNIVERSITY OF ILLINOIS-URBANA
3 0112 047056673